

ZBIGNIEW ŁUCZAK

**Dzieje bibliotek w Sieradzu
od powstania miasta do końca XX wieku**

Czego się chcesz nauczyć, napisz o tym dzieło.

Joachim Lelewel

Miejska Biblioteka Publiczna w Sieradzu
Sieradz 2007

NADZÓR NAUKOWY I PRZEDMOWA
prof. dr hab. Hanna Tadeusiewicz

Opracowanie graficzne i projekt okładki wg pomysłu autora
Monika Owczarek

© Copyright by Zbigniew Łuczak, 2007

Wydawnictwo dofinansowane przez Urząd Miasta w Sieradzu

ISBN 978-83-925460-0-9

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów.....	8
Przedmowa.....	9
Wstęp.....	11
Wprowadzenie Położenie geograficzne Sieradza, nazwa i herb miasta.....	15
Rozdział 1 Okres od powstania Sieradza do końca XVIII wieku – od biblioteki klasztornej po księgozbiory prywatne	
1. Dzieje miasta.....	17
2. Dziedzictwo kulturowe Sieradza.....	22

3.	Biblioteka dominikanów.....	25
3.1.	Geneza i początki biblioteki (XIII-XV w.).....	25
3.2.	Ojciec Feliks herbu Gozdawa.....	28
3.3.	Rozwój biblioteki w XVII- XVIII wieku.....	30
3.4.	Zbiory biblioteki dominikańskiej.....	34
3.5.	Użytkownicy biblioteki.....	40
4.	Biblioteka kolegiacka.....	42
4.1.	Powstanie, obowiązki i przekształcenia kapituły sieradzkiej.....	42
4.2.	Biblioteka kapituły, jej zbiory i użytkownicy.....	43
5.	Biblioteki mieszczan.....	47
6.	Biblioteka zamkowa (ratuszowa).....	48

Rozdział 2 Okres od 1793 roku do 1918 roku – w latach niewoli narodowej

1.	Historia miasta.....	53
2.	Szkolnictwo i życie kulturalne.....	56
3.	Biblioteki klasztorne i kościelne.....	62
3.1.	Biblioteka dominikanów.....	62
3.2.	Biblioteka kolegiacka.....	65
4.	Biblioteki szkolne.....	67
4.1.	Biblioteka Szkoły Powiatowej.....	67
4.2.	Biblioteka pedagogiczna przy szkole elementarnej.....	72
5.	Biblioteka i czytelnia Polskiej Macierzy Szkolnej.....	73
6.	Biblioteka publiczna Chrześcijańskiego Towarzystwa Zawodowego „Dźwignia”.....	78
7.	Księgarnie sieradzkie i ich działalność biblioteczna.....	80
8.	Księgozbiory prywatne.....	85
9.	Inne biblioteki sieradzkie okresu zaborów.....	91
10.	Czytelnictwo prasy i pism zakazanych.....	93
11.	Preferencje czytelnicze mieszkańców Sieradza w okresie zaborów.....	95

Rozdział 3 Lata 1918-1939 – biblioteki w niepodległym państwie

1.	Fakty z historii Sieradza.....	101
2.	Oświata i kultura.....	105
3.	Książnica policyjna.....	109
4.	Biblioteka Polskiej Macierzy Szkolnej.....	111
5.	Działalność biblioteczna Klubu Obywatelskiego.....	112
6.	Biblioteki szkolne.....	113
7.	Biblioteka więzienna.....	121
8.	Inne biblioteki okresu międzywojennego.....	125
9.	Działalność wydawnicza i księgarska ks. Aleksandra Brzezińskiego.....	133
10.	Księgozbiory prywatne.....	135
11.	Prasa sieradzka w okresie międzywojennym.....	135

Rozdział 4 Druga wojna światowa 1939-1945

1.	Dzieje miasta w okresie okupacji hitlerowskiej.....	141
----	---	-----

2.	Straty bibliotek sieradzkich w czasie II wojny światowej.....	147
3.	Czytelnictwo i książka w okresie okupacji.....	152

Rozdział 5 Okres powojenny – lata 1945-2000

1.	Rozwój i współczesność miasta.....	159
2.	Oświata i życie kulturalne.....	162
3.	Biblioteka Publiczna, jej przekształcenia i działalność.....	168
3.1.	Powiatowa Biblioteka Publiczna (1946-1954).....	168
3.2.	Biblioteka Miejska (1947-1954).....	172
3.3.	Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna (1954-1975).....	173
3.4.	Wojewódzka Biblioteka Publiczna (1975-1998).....	179
3.4.1.	Organizacja, lokal i personel.....	179
3.4.2.	Zbiory i użytkownicy.....	184
3.4.3.	Działalność kulturalno-oświatowa.....	188
3.4.4.	Komputeryzacja.....	192
3.5.	Działalność WBP po przekształceniu w 1998 roku w Bibliotekę Powiatową.....	195
3.6.	Miejska Biblioteka Publiczna (1996-2000).....	200
4.	Biblioteka Pedagogiczna.....	204
5.	Biblioteki szkolne.....	211
5.1.	Biblioteki szkół podstawowych i gimnazjów.....	212
5.2.	Biblioteki szkół średnich.....	219
5.2.1.	Biblioteka Liceum Ogólnokształcącego im. Kazimierza Jagiellończyka.....	219
5.2.2.	Biblioteka Zespołu Szkół Mechanicznych.....	223
5.2.3.	Biblioteka Zespołu Szkół Ekonomicznych.....	225
5.2.4.	Biblioteka Zespołu Szkół Budowlanych.....	226
5.2.5.	Biblioteka Zespołu Szkół Medycznych.....	227
5.2.6.	Biblioteka Centrum Kształcenia Ustawicznego.....	227
5.2.7.	Biblioteka Zespołu Szkół Katolickich.....	228
5.2.8.	Biblioteka Zespołu Szkół Społecznego Towarzystwa Oświatowego.....	229
5.3.	Biblioteki szkół wyższych.....	229
6.	Biblioteka Muzeum Okręgowego.....	231
7.	Biblioteka wojskowa.....	236
8.	Biblioteka więzienna.....	238
9.	Inne biblioteki powojenne w Sieradzu.....	245

Rozdział 6 Stan bibliotek i czytelnictwa w Sieradzu na koniec XX w. ...251

Zakończenie.....	261
Bibliografia.....	263
Indeks nazwisk.....	273
Spis tabel.....	288
Ilustracje.....	289

PRZEDMOWA

Szeroko pojęte studia regionalne, cieszące się ostatnio dużym zainteresowaniem naukowców i publicystów owocują coraz liczniejszymi wydawnictwami periodycznymi, bibliografiami, słownikami bibliograficznymi, pracami o charakterze przyczynkarskim, artykułami w czasopismach i studiami monograficznymi dotyczącymi rozmaitych dziedzin życia „małych ojczyzn”. Są to nie tylko prace popularyzatorskie, często autorstwa regionalistów – amatorów, ale również rozprawy naukowe będące efektem wieloletnich, żmudnych studiów badaczy – profesjonalistów zajmujących się niekiedy bardzo wąskimi zagadnieniami wchodzącymi w zakres ogólnej wiedzy o wybranym regionie. Z czasem prace te złożą się na pełny obraz życia miasta lub regionu na przestrzeni dziejów.

Książka Zbigniewa Łuczaka wpisuje się w tak rozumiane badania regionalne, ściślej – badania nad historią i współczesnością bibliotek w Sieradzu, stanowiących ważki element kultury miasta. Podkreślić należy, iż autor tej obszernej publikacji jest bibliotekoznawcą z wykształcenia, bibliotekarzem z zawodu, pełniącym funkcję dyrektora miejskiej Książnicy publicznej, aktywnie uczestniczącym w życiu społecznym i kulturalnym Sieradza.

Odległe dzieje bibliotek miasta i regionu sieradzkiego, jak też ich obecne funkcjonowanie, nie doczekały się dotąd wyczerpującego omówienia; dysponujemy tylko opracowaniami dotyczącymi niektórych księżnic lub wybranych typów bibliotek działających w określonym czasie. Po raz pierwszy więc Sieradz i polska bibliologia doczekały się pełnej prezentacji wszystkich bibliotek, pracujących w mieście od XIII wieku do końca XX stulecia, do których autor pozyskał materiały.

Zbigniew Łuczak w bardzo przejrzystym, chronologicznym układzie treści, omówił szczegółowo w kolejnych pięciu rozdziałach książki historię i współczesność sieradzkich bibliotek uniwersalnych i specjalnych, publicznych i prywatnych, organizacji społecznych, instytucji świeckich i duchownych, takich jak np. szkoły, klasztory, kościoły, kolegiata, kapituła, więzienie, policja. Autor nie pominął też roli księgarń i prasy w upowszechnianiu czytelnictwa. Ostatni, szósty rozdział, przynosi dane o stanie bibliotek sieradzkich na koniec XX wieku. Wypada zauważyć, że funkcjonowanie prezentowanych księżnic ma miejsce na tle dziejów miasta od średniowiecza, poprzez czasy nowożytne i niewoli narodowej, okres międzywojenny, drugiej wojny światowej i ostatnich blisko sześćdziesięciu lat historii najnowszej. Tekst uzupełnia pożyteczny indeks nazwisk, profesjonalnie zestawiona bibliografia oraz materiał ilustracyjny.

Zasięg chronologiczny i zasięg tematyczny książki *Dzieje bibliotek w Sieradzu od powstania miast do końca XX wieku* pióra Zbigniewa Łuczaka, szeroka podstawa źródłowa, prezentacja archiwów, prasy, czasopism i wspomnień, wykorzystanie literatury przedmiotu i wyników badań ankietowych, czynią prezentowaną publikację dziełem wiarygodnym, starannym w najdrobniejszych szczegółach, rzetelnym naukowo i bardzo wartościowym merytorycznie, ważnym dla poznania kultury Sieradza – zwłaszcza kultury książki na przestrzeni ośmiu wieków historii miasta nad Wartą.

prof. Hanna Tadeusiewicz

Łódź, w czerwcu 2007 r.